

Far var et tabu-temne

Det ligger vel i det fleste av oss – et behov for å vite noe om vår bakgrunn. Derfor blir det litt spesielt når far er tabu-temne i familien. Vi har pratet med en kvinne som nå bor i Fredrikstad. Hun kan fortelle om en oppvekst med mange gode minner. Men faren fikk hun vite lite om...

Hun er født i Oslo og vokste opp sammen med sin mor. Fem års tid etter krigen giftet moren seg med en svensk mann og familien flyttet til Sverige. Hun bodde i Sverige til hun var 18 og fikk to halvsøstre der. Hun har god minner fra oppveksten. Moren hadde familie i Fredrikstad, og datteren tilbrakte mange fine somreder. Hun opplevde intet av ubehageligheter som en følge av sin bakgrunn.

– Jeg visste at far var tysk soldat. Men jeg var blitt fortalt at han var død og at det ikke var noe mer å snakke om. Det var et tabu-temne, forteller kvinnen.

Hun visste navnet på faren, hun visste også hvor han kom fra og at han hadde hatt tilknytning til flyvåpenet.

Det var et utgangspunkt da hun i voksen alder bestemte seg for å søke frem til sin far og hans familie – selv om hun altså var blitt fortalt at faren var død.

Hun begynte å lete for sent. Men det var ikke riktig det hun hadde hørt i oppveksten at faren var død. Han levde frem til 1981.

Letingen begynte med en henvendelse til den tyske ambassaden i Norge. Det førte ikke frem. En henvendelse til det norske Riksarkivet ga imidlertid mer resultat. Rett nok var det lang ventetid, hun ventet nær et halvt år på svar, men så fikk hun omfattende informasjon om seg selv. Faren hadde erkjent farskapet. Men informasjonen fra Riksarkivet inneholdt også opplysninger om at faren var død i 1981.

En artikkel i Dagbladet fikk henne på offisiell igjen: kanskje hun hadde mer familie i Tyskland. Hun kontaktet Ragnhild Führer i Berlin. Som fant frem til en halvsøster og en halvbror av henne.

Faren hadde måttet forlate en gravid hustru da han ble utkommandert. Det er tre måneder forskjell på kvinnen og hennes tyske halvsøster Monika.

De to møttes første gang i Travemünde. Og det ble et hjertelig møte – de to er nær sagt om tvillingsøstre å regne. Hun betegner Monika som et speilbilde av seg selv.

– Jeg er kjempeheldig, sier kvinnen. – Jeg fikk utvidet familien, fikk en ny søster og en ny bror. Jeg har fått noen å snakke med om dette, jeg har funnet svar. Det eneste skår i gleden er at tiden rant fra oss, at jeg ikke rakk dette før 'ar gikk bort.

Hun forteller at det blant annet var redselen for å bli avvist av far – muligheten fantes selvfølgelig – som bremsset i verken etter å søke. Ektemannen innså imidlertid hva dette betydde for henne og var med og puffet på.

Det hører med til historien at Monikas mor ikke vet noe om at datteren har kontakt med sin norske halvsøster. Møtene mellom de to familiene har så langt vært holdt skjult for henne – det er ingen grunn til noe annet. Kvinnen har nå mye kontakt med sine halvsøsken i Tyskland (og også sine svenske halvsøsken). De treffes jevnlig, ikke minst hun og halv-«tvilling»-søsteren Monika.

Av KETIL STREBEL

Foto: PRIVAT

Tre generasjoner. Jan Erik Stahl fant ikke bare frem til sin far, men en rekke slektninger: her er han sammen med både sin far og hans mor.

Foto: PRIVAT

Tysk soldat. Herbert Stahl i mai 1942.

Ventet til adoptivforeldrene

Jan Erik Stahl er oppvokst hos adoptivforeldre i Nord-Norge. Adoptivforeldrene var storartet, kameratene han vokste opp sammen med var greie. Men Jan-Erik fikk merke lokalsamfunnets skepsis til ham. Det var de voksne, «gode nordmenn» som stod for mobbingen. – Man vet aldri hva som bor i «et sånt barn», sa den lokale handelsmannen til adoptivmoren.

Faren var forlagt i Kirkenes i 1944. På vei sydover traff han Jan-Eriks mor i Tromsø og hun fulgte etter ham til Oslo. Etter frigjøringen i mai 1945 havnet faren i fangeleir i Stavern og ble senere sendt til Tyskland. Da han ble sendt sydover var venninnen gravid, men sønnen var ennå ikke født.

Faren var innstilt på å komme tilbake, gifte seg med barnets mor og danne en familie. Han skrev flere brev nord-

over men fikk intet svar. Venninnens familie sørget for at brevene aldri kom frem til henne.

Da Jan-Erik var ganske liten ble moren gravid igjen, og så ingen annen råd enn å adoptere bort sønnen. Han ble regelrett avvertet nær sagt til salgs i Lofotposten. Og det førte til at familien Madsen i Kabelvåg tok kontakt med moren. Moren fulgte ham til adoptivforeldrene, ble der en uke og dro igjen. Og etter det så Jan-Erik aldri sin mor igjen. Hun døde kort tid etter at den nye babyen var født.

En av de første dagene på det nye hjemstedet ble Jan-Erik med adoptivmoren til handelsmannen. Og handelsmannen, som kjente guttens bakgrunn utbrøt: – Men gid, fru Madsen. Hvordan tør De gjøre noe slikt? Man vet jo aldri hva som bor i et slikt barn!

Adoptivmoren min satte aldri sine ben i den forretningen igjen, sier Jan-Erik.

De jevnaldrende kameratene var

greie mot Jan-Erik, det ble ikke gjort noen forskjell blant dem. De var de voksne som sørget for at guttungen ble plaget på grunn sin bakgrunn. Og når han ble lei seg kokte mor gråt for å trøste ham.

Adoptivforeldrene mine la aldri skjul på at jeg var adoptert. Jeg vokste opp med vissheten om at – det barnet de hadde ønsket seg, men som de ikke kunne få selv, det var meg. Det var helt i orden, jeg hadde en flott oppvekst hos kjære adoptivforeldre som tok seg av meg og ga meg all den kjærlighet jeg trengte, forteller Jan-Erik Stahl.

Nettopp av hensyn til disse flotte menneskene ventet Jan-Erik med å søke etter sin far og hans familie inntil adoptivforeldrene var gått bort. Han var redd denne søken ville bli oppfattet som om han ikke var fornøyd med hva de hadde gitt.

I 11 år holdt Jan-Erik Stahl på med ulike undersøkelser før han lyktes med å finne frem til sin far. Løsningen ble at

«Disse defekte barn...»

Disse defekte barn vil etter all sannsynlighetsberegning i fremtiden koste oss betydelige summer til forsorg på forskjellig vis, til fengselsopphold osv. Ingen må tro at de arvemessig mindreverdige barn med godt stell kan bli verdifulle medborgere. En kan like godt håpe på at rottene i kjelleren i tidens fylde skal utvikle seg til villagriser...

Linjene over stod å lese i norsk skrevet og Lofotposten 10. juli 1945 under tittelen «Problem med tyskerbarna». I diskusjonen om hva en skal gjøre med tyskerbarna har dette var nemlig en av våre fremste barneleger på den tiden, dr. med. Johan Riis som blant annet virket ved Rikshospitalets barneavdeling. Vi gir i helhet en artikkel Riis har

Foto: PRIVAT

Det første møtet... Fra det første møtet mellom Jan-Erik Madsen Sjøhl og faren i berbet sommeren 1967. I midten Jan-Eriks hustru Marit.

var døde

han kom i kontakt med en tysker som tjeneste-gjorde ved Nato på Kolsås. På tre måneder klarer denne mannen å finne frem til faren, i Duisburg i Tyskland.

Jan-Erik var forberedt på en skuffelse da han skulle møte faren første gang. Det var satt av to timer til første møte, på et vertshus. Det første faren sa var at vi drar heller til hytta mi og snakkes der. Det ble begynnelsen på et hjertelig og godt forhold, det ble en hel helg, ikke to timer...

– Det første far spurte om var: Når er du født. Da jeg fortalte det regnet han på fingrene. Så sa han: du er min sønn!

Faren var gift med en tysk kvinne. Hun hadde to barn fra et tidligere ekteskap, men sammen hadde de ikke barn. Jan-Erik ble tatt inn som en sønn i familien, faren og hans hustru likestiller Jan-Erik med hustruens barn.

De møttes første gang sommeren 1988. Siden har kontakten vart ved, familien møtes gjerne et par tre ganger i året.

– Far spør ofte: hvorfor kom du ikke før?

Faren hadde jo forsøkt å holde kontakt med Jan-Eriks mor, men brevene kom aldri frem til moren. Faren har vært med til morens gravsted i Nord-Norge. Det ble et beveget møte.

Jan-Eriks stemor i Tyskland likestiller også ham med sine egne barn: hun sier at faren har behandlet hennes barn som sine egne, derfor vil hun behandle mannens barn som sine. Og det klarer hun fullt ut.

Av KETIL STREBEL

Stemoren ønsker ingen kontakt

Torstein Bergh er bosatt i Fredrikstad, men er vokst opp på et lite sted i Hordaland. Han bodde, på barnehjem de første leveårene og ble adoptert to og et halvt år gammel. Først i voksen alder fikk han vite at faren var tysk soldat. Han har klart å finne frem til sin far men har ikke hatt kontakt med ham det siste året. Stemoren – farens hustru – ønsker ingen kontakt...

Torstein Bergh kan fortelle om en oppvekst som for så vidt var ganske grei. Han har aldri bodd hos sin biologiske mor, de første årene bodde han på barnehjem i Os utenfor Bergen.

To og et halvt år gammel ble han adoptert og flyttet til Drange, et tettsted på 150 mennesker. «Hele bygda» visste at Torstein var adoptert, men selv ble han ikke klar over det før han var 16. 21 år gammel – da han var myndig – gikk han på prestekontoret for å lese kirkeboken. Slik fikk han greie på morens navn. Han skrev til sin mor, men hun svart at hun ikke ville møte ham. Torstein fikk imidlertid vite farens navn.

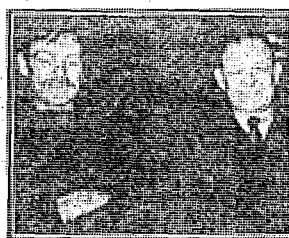

Foto: PRIVAT

Far og sønn. Torstein Bergh sammen med sin far Werner Geu. Nå har de to ikke hatt kontakt på et par år.

til å finne frem til riktig adresse.

Torstein Bergh oppnådde kontakt med sin far. Først i brev form, siden ved et møte i Kiel. Faren og familien flyttet til Canada, og da opprettholdt Torsten brevkontakten. Etter hvert flyttet faren tilbake til Tyskland, og etter det har Torstein ikke hørt noe fra faren. Stemoren har flere ganger gitt uttrykk for at hun ikke ønsker kontakt. Det er nærmere to år siden Torstein fortsatte livstegn fra sin far, han vet ikke hvorvidt han fortsatt lever.

Av KETIL STREBEL

omgang med tyskerne naturlig nok i de fleste tilfelle representerer bunnfallet. At dette er tilfelle kan bare bekreftes ved de erfaringer en gjør blant denne kategori pasienter på sykehusene. Mødrene til tyskerbarna er for en stor del defekte individer. Blanding av norsk tysktys og tysk soldat vil i mange tilfeller, muligens i de fleste, gi et lite

verdifulle avkom. Arveloven når det gjelder de medfødte intelligensdefekter er strenge. Til dette kommer andre sjeldne defekter som også må antas å være arvelige. At den mannlige partner – den tyske soldat – også bærer arvestoff som vi ikke setter meget pris på, er en sak for seg og må vurderes etter enhver innstilling til rasen.

Jeg har under min tjeneste på Rikshospitalets barneavdeling hatt anledning til å se endel av det defekte avkommet. Det var en skremmende opplevelse. Hverken tyskerne eller de daværende norske myndigheter vilde ha noe med dette avkom å gjøre. Hvor stor prosent de rene sin-ker og de mindre begavede representerer er det ingen som vet

i dag. Etter uttalelser fra noen lunde orienterte kapasiteter og etter egne erfaringer må jeg slutte at prosenten er høy. Det samme resultat må en komme til etter ren teoretisk overveielse. Disse defekte barn vil etter all sannsynlighetsberegning i fremtiden koste oss betydelige summer til forsorg på forskjellig vis, til fengselsopphold osv. Ingen

må tro at de arvemessig mindreverdige barn med godt stell kan bli verdifulle medborgere. En kan like godt håpe på at rottene i kjelleren i tidens fylde skal utvikle seg til villagriser.